

Életformaváltás

A brigádnapló első oldalán szépen „rajzolt” József Attila-idezet: „Dolgozni csak pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes...” A Szegedi Ecset- és Seprűgyár 10 tagú Dózsa György szocialista brigádjának naplója különös tükör. Tíz asszony életének, munkájának sok-sok vonása, mozzanata rajzolódik ki, a naplót lapozgatva. Vállalások és teljesítések, közös szórakozások, társadalmi munkaalkalmak, tanulás. Az ideálvállalások között kiemelt helyen szerepel az anyagtakarékosság, a jobb munkaszervezés. A vendégek aláírásai között ott találjuk a földrajztudós Jakucs László, az újságíró Perényi István, az író László Benicsik Sándor kézjegyet. Figyelemre méltó munkasiker: a brigád tagjainak átlagteljesítménye 124 százalék. Külön megjegyzem: a brigádvezető, Peták Kálmánról Terike 165, 150, 161, 137 százalékos teljesítést hónapról hónapra.

A férj, Peták Kálmán is szocialista brigádvezető, ugyancsak az ecset- és seprűgyárban. Munkaátvevő, a 12 tagú Gagarin brigád vezetője.

Két évtizede mindketten tanyán éltek.

Ma munkásemberek, tanyai lakosok.

Forradalom életformában, munkában, gondolkodásban.

A Bordány melletti tanya, a szülőház fődes szobája, tanyányi ablaka ma már csak torokszorító emlék. A három fiú közül Kálmán volt a legidősebb. Hetedik volt, mikor kivették az iskolából. Vezette szántáson a lovat, napszámába járt. Gondolta-e akkor, hogy épp a zene, a muzsika fogja kézen, vezeti el a városba, majd egy új közegbe, a munkások közé. Bordányban a fúvószenekarban ismerkedett meg a hangszerekkel, a kottával. Napszám mellett biciklivel járt be Szegedre, a konzervatóriumba. Aztán 19 évesen anyagmozgató lett a kenderben, hétvégeken kultúrházakban, lakodalmakban muzsikáltak. Másfél év után ismét hazahívta a szükség. A katonaság után újat építettek a dűldező tanya helyett. Mellette egyedül küzdeni a földdel, az elemi csapásokkal! A termelősövet-

kezetnek híre sem volt még ezen a tájon. De akkor a gép már eljegyezte magának.

Egy nap hazament Szegedről, az apja megkérdezte: „Hol voltál?” „Bent voltam Szegeden, menni akarok dolgozni.” „Innen sehova” — formedt rá az apja. „Hiába mondja, hétfőtől dolgozom. Gép mellett.” Sok száz lekerékpározott kilométert kellett még megtennie éjszakai műszakok után, hajnalban, míg albrétbe költözött. Ezekkel az élményekkel — élete-tarisznyája hamuba sült pogácsáival — érkezett a felnőttkor küszöbére, a városba, az új közösségbe.

A kenderben ismerkedett meg Terikével, aki akkor alig múlt 16 éves. Faluról jött ő is, a nővére után. Az ügyeskedő lány három hónap múlva már gépre került. Egy veszekedésből ismeretség, az ismeretségből esküvő lett.

Nehéz volt az albrétben. Vizes udvari helyiségben laktunk, sosem sütött be a nap, mindig égetni kellett a villanyt — emlékezik az asszony. — Megszületett a nagyobbik fiú, Zoli, s nehéz volt a kenderben a három műszakban, fárasztó volt két gépen dolgozni. Fájó szívvel hagytuk ott a gyárat, színt ott nőtt be a fejünk lágya, ott voltak a barátok, ott már kiváló dolgozó voltam, s megkaptam a Könyvüipar Kiváló Dolgozója kitüntetését is.

1967 óta az ecset- és seprűgyárban dolgozunk. Terike már itt is megkapta a Kiváló Dolgozó kitüntetését, szakszervezeti bizalmi. Nép-szerű, kedves emberek. Meg tudják fogni a munka nehezebb végét okos-értelmes célokért.

Autószerelő szerettem volna lenni — mondja a férfi. — Nagybátyám hívott Pestre, ott volt műhelye. De hát az iskolát se fejeztem be, kellett otthon a munkáskész. A nyolcadikat már itt végeztem a seprűgyárban. A feleségem nógatott, ma már látom, megérté. Féltem ugyan, mert rettentően izgulós vagyok. Most a KRESZ-vizsgán is nézem az aláírástomat, mintha cikk-cakk varrógéppel írták volna a nevem.

Mindig szerettem volna tanulni, de sokan voltunk,

nem tudtak otthonról segíteni — fűzi tovább a gondolatot Petákné. — A gyerekekkel — mert másik is van, Tibi — sokat veszekszünk, hogy tanuljanak, legyenek szorgalmasak. A főiskola gyakorló iskolájába járnak, a nagyobbik mellé még fogadtunk is egy korrepetáló főiskolást.

Mindketten tanulnak, művelődnek. Együtt járnak a szocialista brigádvezetők klubjának foglalkozásaira. Terike jegyzetel, és utána mindent töviről hegyire megbeszélnek.

Amikor 1972-ben megkapták a tanyán két és fél szobás lakást, s az öregek először meglátták, ámulnak, hogy milyen gyönyörű, s hogy itt minden gombnyomásra működik, hatalmas ablakok, padlószőnyeg, fűtőszoba — de ők bizony csak nem hagynák már el a tanyát.

Amikor albrétben laktunk, hétvégeken szinte szöktünk ki a tanyára. Most már ritkábbak a látogatások. El nem cserélnék semmiért! Az egésznapos munka után jólesik itthon pihenni, jólesik, hogy ez a lakás „kiszolgál” bennünket.

A szobában modern bútorok. A könyveket az üzemi könyvtárból vették át. Terike a tévéműsor után, a késő éjszakai órákig olvas. Kálmán inkább az autót, a barkácsolást érdekli. A fiúkkal most éppen garázst építenek.

A két fiú, Zoli és Tibi a konyhában krumplit hámoz. Először a vacsorát. Öt-állók. Szülei korán mennek dolgozni, ők egyedül ébrednek, s indulnak a buszhoz, mennek az iskolába. Segítenek a takarításban, a főzésnél. Hétvégeken gyakran beülnek az öreg Moszkvicsba. Bejárták már szinte az egész országot. Sokszor mennek dolgozni. Az idén paprikát vállaltak, szorgoskodott az egész család. A faluba, a tanyára már csak névnapra, születésnapra, ünnepekre mennek. Gyakran fölúgranak ide a munkatársak, a barátok. Kálmán is el-eljár muzsikálni a régi cimborákkal.

Életformaváltás... Pályamódosítás... Sorsfordulat...

Véletlen széljárás játéka vagy tudatos választás, és küzdelem?...

Petáknékat a szükség kísérte a városba. Pedig jó néhány visszahúzó erővel kellett megküzdeni. Ma már nemcsak hiszik, de tudják megérte. Az új, szebb reményekkel felfénylő város egy új közeg, a munkásszély alakította életüket, formálta munkásöntudatukat. Életvidám, kiegyensúlyozott munkák. Becsülettel végzik munkájukat, szeretik az életet. El bennük a mindig a jobbra törekvés igénye.

A brigádnapló első oldalán József Attila töredékének sora: „Dolgozni csak pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes...” Ehhez hozzátehetjük, hogy élni is csak pontosan, szépen...

Tandi Lajos

A zajártalom ellen

A környezetvédelem egyik lényeges területével, a zajártalommal összefüggő kérdésekről tanácskoztak Budapesten a napokban a bolgár, a csehszlovák, a lengyel, a szlovén és a hazai szakemberek. Elemezték a KGST-n belüli közös munkát, megállapították, hogy az 1971-ben indult együttműködés eredményes volt. A következő öt évre — a most aláírt jegyzőkönyv tanúsága szerint — még szorosabb együttműködést határoztak el.

Új terv — új szabályozók

A mezőgazdasági nagyüzemek pénzügyi rendszere

A mezőgazdaság pénzügyi rendszerét is módosítani kellett. Ennek legfontosabb indokai: az V. ötéves terv termelésfejlesztési céljainak, hatékonysági követelményeinek közvetítése a nagyüzemekhez, a mezőgazdaságban használt, import eredetű anyagok világgia-ri árvaltozása, a vállalati és a személyes jövedelmek tervszerűbb szabályozása.

Január elsején módosulnak, emelkednek az import- és ipari eredetű anyagok — egyebek között a műtrágya, a növényvédő és gyomirtó szerek, az állati tápszerek és takarmánykiegészítők — beszerzési árai, emellett a gépek beszerzési ára is változik. Az új árak koránt sem teszik feleslegessé az ártámogatást, csupán arra ele-geződik — s a beszerzési árak emelésének ez az alapvető célja —, hogy az importanyagok, az energia takarékos felhasználását ösztönözzék.

Amíg az iparban a termelői árrendezést semmi sem ellensúlyozza, s ezért teljes egészében a nyereséget csökkenti, a mezőgazdaságban sor kerül a termelői árak differenciálta, a termelésfejlesztési célokat ösztönző módosítására. felemelésére. (Egyes ipari növények, kukorica, sertés, baromfi, stb.) A beszerzési árak mintegy 8–9 milliárd forinttal növekednek az ágazat termelési költségeit, az új termelői-felvásárlási árak viszont a többi költség mintegy 90 százaléka megterítik. (Természetesen csak az ágazat egészé-

ben és átlagában, mert az árvaltozások az anyagfelhasználás és a termelési szerkezet függvényében eltérően érintik az egyes gazdaságokat.) A január elsején életbe lépő beszerzési és termelői árvaltozások egyenlege azonban negatív, az árvaltozások jövedelmét vonnak el a mezőgazdaságtól.

Ebben a tervidőszakban a mezőgazdasági termelés dinamikus növekedése közepette a termelési feltételek és eredmények is differenciálódtak, emellett a szövetkezeti szektorban mind a beruházási vásárlások, mind a személyi jövedelem a tervezettnél nagyobb mértékben nőtt. A szabályozó-módosítások ezzel kapcsolatos céljai: a különböző jövedelmek mértékének tompítása, a fejlesztési források és a személyi jövedelmek népgazdaságtervvel való összehangolása.

A földadó annyiban változik, hogy a földek minőségéhez igazodik. A jövedelemelvonás fő eszköze továbbra is a jövedelem- és a jövedelem-növekményadó. Ezek módosítását az jellemzi, hogy kevésbé terhelik a munkálgé-nyes üzemágakat — pl. a zöldségtermesztést, másrészt a személyes jövedelmek növekedését az általános jövedelempolitikával hangolják össze. (Az átlagosnál alacsonyabb jövedelmek nagyobb mértékben emelkedhetnek, mint az átlag felettiek.)

A mezőgazdasági pénzügyi rendszerének szerves része a támogatás, a beruházások, a

termelői tevékenység és a kedvezőtlen adottságú nagyüzemek támogatása. A beruházási támogatások kulcsai mérséklődnek, csak a zöldségtermesztés létesítményei, a zöldség-, a gyümölcs- és az ipari növény-termesztés célgepei részesíthetők 70 százalékos támogatásban. A termelési tevékenység támogatása az állattenyésztési ágazatra összpontosul. A harmadik támogatási forma a kedvezőtlen adottságú nagyüzemek megerősödését, a megfelelő termelési szerkezet kialakítását kívánja segíteni, gyorsítani annak érdekében, hogy az ilyen szövetkezetekben a személyes jövedelmek állami pénzből való kiegészítése fokozatosan megszűnjön.

A mezőgazdasági nagyüzemek pénzügyi rendszere sajátos, eltér a népgazdaság egyéb ágazataiban érvényesülő szabályozó rendszertől. Vannak azonban közös vonásai is. A termelőszövetkezetek számára is előírják a mérleg szerinti nyereség felhasználásának sorrendjét, amelyet a szabályozó rendszerből adódó fizetési kötelezettségek — városi és községi hozzájárulás, jövedelemadó, jövedelem-növekményadó — nyitnak meg, ezeket követi a tartalékalap képzése, illetve pótlása, s csak ezután kerülhet sor a szabadon felhasználható alapok — fejlesztési, részesedési, szociális és kulturális, lakásépítési alap — képzésére.

Garamvölgyi István

Szeged reneszánsz műveltsége

Számtalan érdekes adatra bukkan a tájékozatlan olvasó is, aki kezébe veszi Bálint Sándor lebilincselően gazdag tényanyagot fölvo-nultató könyvét Szeged reneszánsz kori műveltségéről. Az aprólékos és kiterjedt dokumentáció jó néhány részlete a 60-as évektől folyamatosan jelent meg évkönyvekben, múzeumi közleményekben, s mint a szerző utal rá, kézirata jó tizenöt éve elkészült, azóta természetesen (a nyomdába kerüléséig) friss kutatási eredményekkel egészítette ki.

A város korabeli műveltségének — ezzel összefüggésben társadalmi és gazdasági fejlődésének — tengernyi ismeretanyagához eligazítja Bálint Sándor „betájolja” az olvasót, mielőtt alamerülne mélyrétegeibe. Nagyjából az az 1444-es szegedi béke és az 1552-es „szegedi veszedelem” közötti időszakot vizsgálja, elsősorban összegyűjtött és csoportosított forrásanyagot publikálva. Hogy az eddigi szemlélettel pörölve rámu-lasson: a polgári kultúra, a

humanista műveltség kezdetei nemcsak a német jelle-ű városainkra érvényesek. Szeged „színmagyar város” volt (a szerző névlistával bizonyítja), fejlődésének föltételeit kedvező fekvése, a vízi úton ide, majd innen tova szállított erdélyi só biztosította. A marosi sóútról István király Ajtony vezérrel harcolt. A sószállítás fejlett kereskedelem és közlekedés hamar kiemelte a várost feudális korlátozásból, a középkor végén jelentős ötvösipara virágzott, föl-növekedett, mert pénzverési joggal rendelkezett. A só szállításában és elosztásában élvezte a magyar királyok oltalmát, így hamarosan urbanizálódott a város, ennek elismerése és támogatása Mátyás király 1462-es okle-vele. A középkorban nincs összefüggő városkép az ár-ter miatt laza település. A magas fekvésű belváros je- lent a központot, a királyi Vár és Palánk, itt szerve- zik a sökereskedelmet, e- sokáig Szeged Csongrád me- gye székhelye. Fontos jöve- delmi forrás az állattenyész- tést, és a sóhajózás révén Szeged közvetlen kereske- delmi kapcsolatokat alakít ki felett bortermelő vidékek- kel. A kalocsai érseki fő- egyházmegye 1522-es dész- majegyzékéből kiszámítható a város lakossága: 1549 csa- ládfőt tartottak nyilván, a számot ötlet (ennyien tekin- tetők egy családnak) beszo- rozva majd 8 ezret kapunk. Vagyis Szegeden a 16. szá- zad elején annyian éltek, mint Budán.

Bálint Sándor gazdag tényanyagát publikálja a ko- lostori műveltségnek a Szentlélek-monostor belső életének, kisugárzó szellemi, irodalmi műveltségének bi- zonyítékaként jeles kódexek történetét is vizsgálja: az Apór-, a Lányi-, a Pozsonyi- és az úgynevezett Szegedi kódexekét. „Szeged gazda- sági virágzását, előrehala- dott urbanizációját találok jellemző, hogy minden ma- hazai város fiait túlszárnyal- va, a középkor végén alig- hanem szegedi diákok tanul- nak legnagyobb számmal külföldön” — írja a város egyetemi és literatúr- műveltségéről, majd sorra ve- szli, kik tanultak Bécsben, Krakkóban, Padovában, Bo- lognában, Ferrarában, Si- enában, Perugiában, Párizs- ban, a protestantizmus wite- nbergi fellegvárában. Bas- selban és Heidelbergben. Külön fejezet foglalkozik a reformáció hatásával s azokkal a kapcsolatokkal, melyeket Szeged ápol! De- recennel, Kassával, Nagy- szombattal, Kolozsvárral. Ezeknek a városoknak az úgynevezett „nagy diaszpó- ra” (szétszóródás) szempont- jából van jelentőségük, hi- szen a török veszedelem elő- l a város lakosai 1522-es dész- majegyzékéből kiszámítható a város lakossága: 1549 csa- ládfőt tartottak nyilván, a számot ötlet (ennyien tekin- tetők egy családnak) beszo- rozva majd 8 ezret kapunk. Vagyis Szegeden a 16. szá- zad elején annyian éltek, mint Budán.

N. L.

Tanácsok beszámolója

A jövő héten is sok helyen tartanak tanácsági beszámolókat Szegeden.

December 15-én, hétfőn 17 óra- kor Nagymihály Lászlóné, a 30- as választókerület tanácsagja a Dugonics általános iskolában (Osztrovsky u. 1/B); Nagy Ist- ván, az 57-es választókerület ta- nácsagja a béketelepi párház- ban; Kakuszi Géza, a 63-as vá- lasztókerület tanácsagja a Kál- lai Éva Leányotthonban (József Attila sgt.); Turi Lászlóné, a 65- ös választókerület tanácsagja a Balaton úti iskolában (Új-Pető- fitelep); Nagy István, a 78-as választókerület tanácsagja a Tisza-parti gimnáziumban (Felső Tisza part 25.); Czírok Józsefné, a 83-as választókerület tanács- agja, a Gera Sándor iskolában (Lidicei tér); Szabadi Gyuláné, a 132-es választókerület tanács- agja a kiskundoromszám tanács- házán és ugyancsak itt Tóth Jó- zsef, a 134-es választókerület ta- nácsagja; 18 óra körül Müller Jó- zsefné, a 70-es választókerület tanácsagja; 19. Tóth Antal, a 71-es választókerület tanácsag- ja; Tardán II. sz. iskolában; Paronai János, a 97-es választó- kerület tanácsagja az algyői tesz-lóhadban (Rákócziutca); Ge- ra István, a 109-ös körzet ta- nácsagja a 600-as számú szak- munkásképző iskolában (Tolbi- hán sgt. 84.); Bányai dr. Bir- kás Mária, a 113-as választóke- rület tanácsagja a MÁV Neve- lőintézetben (Április 4. útja 44.) tart beszámolót.

December 16-án, kedden 17 óra- kor Deszpotov Tivadar, az 61-es választókerület tanácsag- ja a szőlősi mozbán; Török Jó- zsef, az 1-es választókerület ta- nácsagja a Bartók Béla Műve- lődési Otthonban (Vörösmarty u.

3. sz.); Grodiczki Anna, a 26-os választókerület tanácsagja az FMSZ kulturtermében (Bocskai u. 8/B); Révész Antalné, a 27- es választókerület tanácsagja ugyancsak itt; Tóth Béla, a 112- es választókerület tanácsagja ugyancsak itt; Tóth Béla, a 112- es választókerület tanácsagja a Petőfi Sándor Művelődési Há- zab; Juhász Géza, a 108-as kör- zet tanácsagja a Gagarin álta- nos iskolában; 17 óra 30-kor Császár István, a 126-os vá- lasztókerület tanácsagja a Ságvári telep kultúrothonban számol be választóinak.

December 17-én, szerdán 17 óra- kor Vincze György, a 6-os választókerület tanácsagja az FMSZ Belvárosi I. sz. alapsze- vezetben (Victor Hugo u. 5.); dr. Kedvess György, a 8-as vá- lasztókerület tanácsagja az FMSZ Belvárosi I. sz. alapsze- vezetében (Victor Hugo u. 5.); dr. Török László, a 15-ös vá- lasztókerület tanácsagja a Ságvári Endre gyakorló általános isko- lában (Április 4. útja 3.) tartja beszámolóját.

December 18-án, csütörtökön 17 óra- kor dr. Zsigó István, a 106-os választókerület tanácsag- jának a Gagarin általános isko- lában; 18 óra körül Balla Ferenc- nek, a 36-os választókerület ta- nácsagjának a Rózsa Ferenc szakközépiskolában (Odesszai krt. 38.) lesz a beszámolója.

December 19-én, pénteken 17 óra- kor Tóth András, a 45-ös vá- lasztókerület tanácsagja a Róz- sa Ferenc sugárúti általános iskolában (Rózsa Ferenc sgt. 61.); Szabó László, a 125-ös vá- lasztókerület tanácsagja a Ság- váritelepi kultúrothonban tartja beszámolóját.